

КРИВИЧНО ДЕЛО ПРЕВАРЕ У ОСИГУРАЊУ

Сажетак: Све учесталија појава превара у области осигурања и њихове велике материјалне и друге последице условиле су потребу реакције друштва на њих. Тако је инкриминација преварног понашања у области осигурања постала саставни део кривичног законодавства великог броја земаља. У наше кривично право је кривично дело преваре у осигурању уведено Законом о изменама и допунама КЗ-а из 2009-те године. Међутим, то законско решење није било адекватно, па је Законом о изменама и допунама КЗ-а из 2016-те године у потпуности промењена законска формулација овог кривичног дела. Превара у осигурању је сврстана у кривична дела против привреде и обухвата сва преварна понашања која имају за циљ наплату осигуране суме од осигуравача. Специфичност тих понашања оправдава увођење ове инкриминације, јер би се тешко могле подвести под већ постојеће кривично дело преваре. Аутор ће у раду указати на специфичности и основна обележја овог кривичног дела, а након тога направити осврт на најучесталије појавне облике превара у осигурању.

Кључне речи: Кривични законик, осигурање, превара, превара у осигурању

Увод

Осигурање представља једну од најзначајнијих грана привреде како због положаја друштва за осигурање на финансијском тржишту тако и због великог капитала са којим располаже. Из тог разлога се упоредо са развојем осигурања развијају и преваре у осигурању. На почетку им није посвећена велика пажња, међутим, њихова учесталост као и штета коју наносе привреди и друштву намећу потребу њиховог сагледавања и са кривичноправног аспекта. У том циљу у многим правним системима се преваре у осигурању уводе у кривична законодавства као посебан облик кривичног дела преваре или, због многобројних специфичности, као посебно кривично дело под називом превара у осигурању, осигураничка превара или злоупотреба осигурања.

Кривично дело превара у осигурању је у наш Кривични законик као посебно кривично дело уведено Законом о изменама и допунама Кривичног за-

* jdragojlovic@pravni-fakultet.info

коника из 2009-те године¹ у групу кривичних дела против имовине. Међутим, формулација коју је садржало то решење, била је сувишна, јер је новоуведено кривично дело у потпуности већ било обухваћено кривичним делом преваре. Кривично дело преваре у осигурању би требало да представља инкриминацију којом се санкционише противправно поступање у односу на ствар која је осигурана са намером да се наплати осигурана сума. То, свакако, таквом законском формулацијом није постигнуто.

Законом о изменама и допунама Кривичног законика² из 2016-те године је таква „неадекватна“ инкриминација обрисана и уведена нова по узору на решења из окружења, али и решење из Кривичног законика Краљевине Југославије³ из 1929-те године, које је ово противправно поступање прописивао као осигураничку превару. Нова формулација овог кривичног дела садржана је у члану 223а Кривичног законика⁴ (у даљем тексту КЗ) и сврстана је у кривична дела против привреде. Она се у потпуности односи на превару коју осигураник извршава према осигуравачу који је у највећем броју случајева друштво за осигурање.

Преваре у осигурању су данас све учесталије. Оне више не представљају само националне већ глобални проблем у чије је решавање неопходно укључивање стратешких, организационих, техничко-технолошких, процесних и других компоненти. Њихово успешно сузбијање у првом реду зависи од превенције, а онда и од реакције друштва на њих, где је свакако кривичноправна једна од значајнијих.

Појам преваре и преваре у осигурању

Иако осигурање у данашњем смислу не постоји одувек свест о потреби да се обезбеди заштита од ризика на принципу солидарности јесте одувек постојала. Још у стром Риму постојала су удружења из чијих су се фондова исплаћивале накнаде у случајевима оштећења ствари, повреде теле или здравља као и смрти чланова тих удружења. Први прописи о осигурању су настали тек у XIV веку. Први прописи који су се односили на забрану злоупотреба у осигурању потичу са територије италијанских градова.⁵ Кроз историју осигурање је пратило развој индустрије. У XIX веку се бележи настанак имовинских осигурања и осигурања живота, а упоредо са тим у многим државама се оснивају субјекти чија је делатност осигурање. Тада се доносе и посебни закони који регулишу ову област привредног живота. Данас је осигурање једна од најзначајнијих грана привреде која располаже великим капиталом, а осигуравајућа друштва веома значајан чинилац на финансијском тржишту.

¹ Кривични законик, *Сл. гласник РС*, бр. 85/05, 88/05 - испр., 107/05 - испр., 72/09, 111/09.

² Закон о изменама и допунама кривичног законика, *Сл. гласник РС*, бр. 94/16.

³ Кривични законик Краљевине Југославије, *Сл. новине*, бр. 33- XVI.

⁴ Кривични законик, *Сл. гласник РС*, бр. 85/05, 88/05 - испр., 107/05 - испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14 и 94/16.

⁵ Пак, Ј., (2011). Право осигурања, Универзитет Сингидунум, Београд, стр. 6.

Настанак осигурања и осигуравајућих друштава прати настанак преваре. У правном смислу превара представља акт изазивања заблуде или одржања у заблуди неког лица са циљем да се оно наведе на чињење или нечињење неке радње, којом ће оштетити своју или туђу имовину. Радња којом се изазива заблуда јесте лажно навођење чињеница које битно утичу на вољу друге уговорне стране у смислу да она због тих навода пристаје да закључи уговор.⁶ Циљ преваре је прибављање имовинске користи. За разлику од силе, претње и принуде превару не карактерише никакав физички или психички притисак на неко лице са циљем да се наведе на чињење или нечињење. Код ње је заблуда кључни елемент. Заблуда представља погрешну представу о некој чињеници или околностима. Она утиче на процес одлучивања, јер усмерава у погрешном правцу на основу убеђености у тачност погрешне представе о некој чињеници.⁷

Дакле, за постојање преваре кључно је да се неко лице од стране учиниоца преваре доведе или одржава у заблуди да би се навело да нешто учини или не учини и на тај начин оштети своју или туђу имовину.⁸ Навођење представља утицање на вољу другог лица на начин да се код њега створи одлука на извесно чињење или нечињење. У случају преваре навођење се врши довођењем у заблуду или одржавањем у заблуди пасивног субјекта.

У правној литератури се превара, као инситут облигационог права, назива још и квалификованом заблудом. Наиме, ако у облигационом односу једна уговорна страна са намером закључења уговора доведе или одржава другу страну у заблуди, може се говорити о превари као кривичном делу. У том смислу се може рећи да превара у себи садржи два нормативна елемента.⁹ Један од њих је намера једног уговарача да код другог изазове или одржава заблуду, а други је формирање погрешне представе о некој чињеници код друге уговорне стране. Намера је значајан елемент преваре. Она представља свест код учиниоца да својим понашањем код другог лица проузрокује или одржава заблуду. Она се може вршити активним радњама: уверавање да одређена ствар поседује квалитете које не поседује, прикривање чињеница које би утицале на доношење одлуке о закључењу уговора и слично.¹⁰ Пасивне радње којима се врши превара јесу не чињење никаквих поступака у циљу отклањања заблуде код друге уговорне стране ни након уочавања да заблуда постоји. Овде спадају све радње којима се одржава заблуда.

У правним системима појединих земаља превара се не разликује од обмане. Обмана је у њима намера преварног понашања. Она представља намерно погрешно представљање чињеница другој страни са циљем изазивања или

⁶ Тошић, И., (2017). Превара у осигурању и њене врсте, у Привредна кривична дела, уредници: Ивана Стевановић и Владимир Чоловић, Институт за криминолошка и социолошка истраживања и Институт за упоредно право, Београд, стр. 270.

⁷ Чејовић, Б., Кулић, М., (2014). Кривично право, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, стр. 201.

⁸ Тошић, И., *op. cit.* стр. 270.

⁹ Јашаревић, О., (2010). Кривичноправна и саобраћајно-криминолошки аспекти превара у осигурању, *Универзитетска хроника*, вол. 3, бр. 3, Универзитет у Травнику, стр. 78.

¹⁰ *Ibid.*

одржавања заблуде. Превара у овим правним системима постоји само ако је једна уговорна страна имала намеру да код друге изазове или одржи заблуду. За постојање намере преварног понашања довољно је постојање *Dolus eventualis*, што значи да се преваром може сматрати изјава о чињеницама за које уговорна страна не зна да ли су тачне или нису тачне.¹¹ Савремено право инсистира на постојању два услова која морају бити испуњена кумулативно да би се неко понашање схватило као преварно. Први услов је објективне природе и односи се на радњу којом се изазива или одржава заблуда код неког лица, а други услов је субјективан и односи се на намеру једног лица да се код другог изазове или одржи заблуда.¹² У различитим правним системима превара у осигурању (осигурањичка превара, злоупотреба осигурања) се различито дефинише. У неким је она дефинисана као посебно кривично дело, а у неким је ово кривично дело обухваћено кривичним делом преваре. Међутим, због знатне разлике од кривичног дела преваре, ово кривично дело се у многи законодавствима уноси као посебно.

Превара у осигурању је много ужи појам од преваре јер се односи само на осигурану ствар која се, у намери да се наплати осигурана сума, намерно уништава, оштећује или сакрива. За њено постојање није неопходно да се осигуравајуће друштво доведе у заблуду, или да се оштети своја или туђа имовина. У том смислу би се под преваром у осигурању могао подразумевати чин противправног захтевања исплате од осигураваача на основу лажне потврде о полиси осигурања.¹³

Да би се лакше разумеле преваре у осигурању неопходна је њихова класификација. Најопштија класификација је на такозване тврде и меке.¹⁴ Тврде преваре се базирају на унапред смишљеним плановима сачињених, најчешће, од стране лица склоних криминалу. Оне се заснивају на измишљеним и фабрикованим чињеницама. Са друге стране, меке преваре се не врше умишљајно већ осигураници користећи указану прилику преувеличавају своја потраживања. Иако немају обележја тешке преваре и оне се могу сматрати озбиљним, јер представљају криминално дело. У литератури се веома често могу наћи и друге поделе превара у осигурању. Једна од њих је подела на интерне и екстерне. Интерне преваре чине запослени у осигуравајућим друштвима односно њихови представници у виду продаје полиса осигурања без лиценце, проневера премија осигураника, закључења полисе након осигураног ризика и слично.¹⁵ Екстерне преваре чине осигураници често у договору са запосленима у осигу-

¹¹ Дожић, Н., (2014). Појам преваре у осигурању, у: Осигурање накнада штете и парнични поступак, XVII Међународни научни скуп, уредници Здравко Петровић, Наташа Мрвић-Петровић, Удружење за одштетно право, Институт за упоредно право и Правосудна академија, Intertex, Београд, стр. 62.

¹² Ibid. стр. 63.

¹³ Петровић, С., Стојановић, М., (2012). Преваре у осигурању, *Токови осигурања*, вол. 1, број 1, Београд, стр. 61.

¹⁴ Ibid. стр. 65.

¹⁵ Ђоровић, Е., (2013). Превара у осигурању у КЗ Србије са предлогом *De lege ferenda*, у Нова решења у казненом законодавству Србије и њихова практична примена, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Intertex, Златибор, стр. 453.

равајућем друштву. Ове преваре се односе на намерно изазивање штете, пријављивање штете која не постоји и слично.¹⁶

Преваре у осигурању се могу вршити активним и пасивним радњама. Активним радњама се утиче на вољу неког лица тако што се наводи да пристаје на закључење уговора. Овим радњама се друга уговорна страна доводи или одржава у заблуди. Довођење у заблуду представља стварање погрешне представе о неким чињеницама њиховим лажним приказивањем или прикривањем. Одржавање у заблуди постоји кад пасивни субјекат већ има погрешну представу о некој чињеници, а извршилац га својим понашањем одржава у заблуди спречавањем и отежавањем да се заблуда отклони.¹⁷ Одржавање у заблуди се може вршити и пасивним радњама у случају када се прећуткују околности које би имале утицај на вољу друге уговорне стране да закључи уговор. Иако за постојање кривичног дела преваре у осигурању није неопходно довођење или одржавање у заблуди, у случају доказивања, преварена страна би у случају довођења у заблуду требала доказати да је њена заблуда настала као последица лажно приказаних чињеница, а у случају одржавања у заблуду, да је прва уговорна страна у моменту закључења уговора знала за њену заблуду.¹⁸

За преварно понашање Закон о облигационим односима¹⁹ традиционално прописује санкцију рушивости, међутим, у случају када је осигурани случај већ наступио или је извесно да он неће наступити прећуткивање може повући и санкцију ништавости.²⁰

Кривично дело превара у осигурању

Имајући у виду специфичност превара у осигурању у односу на кривично дело преваре, изменама и допунама КЗ-а из 2009-те, у наше законодавство је, у групу кривичних дела против имовине, уведено ново кривично дело које је требало да заштити ову, до тада, незаштићену област. Међутим, од увођења ново кривично дело је изазвало многобројне полемике, јер није било сасвим јасно шта се његовим увођењем желело постићи. Осим што је у законском опису тог кривичног дела назначено да се ради о преварама у вези са осигурањем, као и проширења броја радњи извршења, кривично дело из члана 208а је у потпуности било обухваћено већ постојећим кривичним делом преваре из члана 208.²¹ На овај начин, преваре у осигурању или прецизније осигураничке преваре, које у пракси нису ретка појава, новим кривичним делом нису биле обухваћене.

Недостаци су отклоњени последњим „интервенцијама“ у кривичном законодавству. Закон о изменама и допунама КЗ-а из 2016-те²² прописује бриса-

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Стојановић, З., (2012). Коментар Кривичног законика, Службени гласник, Београд, стр. 623.

¹⁸ Тошић, И., *op. cit.* стр. 277.

¹⁹ Закон о облигационим односима, *Сл. лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 - одлука УСЈ и 57/89, *Сл. лист СРЈ*, бр. 31/93 и *Сл. лист СЦГ*, бр. 1/03 - Уставна повеља.

²⁰ Дожих, Н., *op. cit.* стр. 64-69.

²¹ Стојановић, З., *op. cit.* стр. 625.

²² Закон о изменама и допунама Кривичног законика, *Сл. гласник РС*, бр. 94/16.

ње члана 208а КЗ-а, а инкриминација са истим називом, али другим законским описом је уведена у групу кривичних дела против привреде²³. Према томе, кривично дело преваре у осигурању, прописано је у члану 223а КЗ-а и дело из става 1 чини онај ко у намери да од друштва за осигурање наплати уговорену суму, уништи, оштети или сакрије осигурану ствар, па затим пријави штету. Прописана казна за први основни облик овог кривичног дела је затвор од три месеца до три године.²⁴:

У ставу 2 прописан је други основни облик и чини га лице које у намери да од друштва за осигурање наплати уговорену суму за случај телесног оштећења, телесне повреде или нарушења здравља, проузрокује себи такво оштећење, повреду или нарушење здравља, па затим поднесе захтев осигуравајућем друштву. И за овај други основни облик прописана је казна затвора од три месеца до три године.

У ставу 3 прописан је први тежи облик овог кривичног дела и оно постоји ако је делом из ст. 1 и 2 овог члана прибављења имовинска корист или је нанета штета која прелази износ од четрестопедесет хиљада динара. За први тежи облик прописана је казна затвора од једне до осам година.

У ставу 4 прописан је други тежи облик овог кривичног дела и оно постоји ако је делом из ст. 1. и 2. овог члана прибављена имовинска корист или је нанета штета која прелази износ од милион и петсто хиљада динара. За други тежи облик учинилац ће се казнити казном затвора од две до дванаест година.

Дакле, радња овог кривичног дела има два облика. Први облик представља сакривање, оштећење или уништење осигуране ствари. Други облик се састоји у наношењу повреда, телесног оштећења или нарушавања здравља самом себи.

Радња првог облика је постављена алтернативно у виду сакривања, оштећења или уништења осигуране ствари. Оштећење ствари постоји када су његова својства делимично промењена у негативном смислу, тј. када се мења њен изглед, умањује употребна вредност и слично. Уништење значи промену својства одређене ствари у смислу да она више не постоји или више не може послужити сврси којој је намењена.²⁵ Све радње извршења првог основног облика овог кривичног дела се састоје из два акта. Први акт је сакривање, оштећење или уништење осигуране ствари а други је пријављивање штете. Иако у законском опису није прецизирано коме се пријављује штета узима се да је то осигуравајуће друштво код кога је ствар осигурана.

Радња другог облика извршења се састоји у наношењу повреда, телесном оштећењу или нарушавању здравља самом себи. Телесна повреда представља нарушавање телесног интегритета. Лака телесна повреда постоји када ни на који начин није доведен у питање живот повређеног односно када је по-

²³ Више у: Драгојловић, Ј., Исидора М., (2018). Кривична дела давања и примања мита у обављању привредне делатности, *Култура полиса*, вол. 15, бр. 35, Култура Полис и Институт за европске студије, стр. 383-392.

²⁴ Кривични законик, *Сл. гласник РС*, бр. 85/05, 88/05 - испр., 107/05 - испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14 и 94/16.

²⁵ Стојановић, З., *op. cit.* стр. 634.

вређен или ослабљен орган или део тела који онемогућава нормално функционисање организма. Нарушавање здравља представља нарушавање стања потпуног физичког, менталног и социјалног благостања.²⁶ И ова радња има два акта. Први акт је наношење повреда, нарушавање здравља и телесног оштећења самом себи, а други акт је пријављивање и подношење захтева осигуравајућем друштву за наплату штете.

Извршилац овог кривичног дела може бити било које лице које има полису осигурања над објектом радње. Објекат радње извршења може бити било која покретна или непокретна ствар, али може бити и сам извршилац кривичног дела.

Пасивни субјекат кривичног дела превара у осигурању је осигуравајуће друштво или било које друго лице које обавља послове из области осигурања код кога је осигурана ствар која је објекат радње извршења. Ово кривично дело спада у делатносна (формална) кривична дела јер нема последицу. За његово постојање је довољно само извршење радње односно само предузимање радњи које су законом прописане без потребе за наступањем последице. Другим речима, да би се кривично дело превара у осигурању сматрало свршеним довољно је да учинилац изврши једну од радњи које су алтернативно наведене у законском опису оба основна облика кривичног дела и да након тога насталу штету пријави осигуравајућем друштву са захтевом за исплату осигуране своте.

У колико учинилац није довршио радњу извршења постојаће несвршени покушај овог кривичног дела. За радње извршења основног облика кривичног дела, покушај није кажњив (јер је законом запређена казна за овај облик испод пет година затвора). Свршени покушај није могућ јер довршењем радње кривичног дела довршава се и кривично дело.²⁷ Иако се у КЗ-у не прави разлика између свршеног и несвршеног покушаја њихово разликовање је значајно за одмеравање казне јер се, по правилу, несвршени покушај блаже кажњава од свршеног.²⁸

У погледу кривице за извршење кривичног дела превара у осигурању неопходан је умишљај односно да код учиниоца постоји свест и хтење кривичног дела. Међутим, код овог кривичног дела осим ових елемената умишљаја мора постојати и намера која се, иако није садржана у законском опису, може претпоставити. Наиме да би кривично дело било свршено, осим предузимања радњи извршења неопходно је и предузимање другог акта, а то је пријава настале штете чији је циљ наплата осигуране своте од осигуравајућег друштва.

Ко што смо и напоменули, законодавац је прописао још два тежа облика овог кривичног дела. Њихова градација је извршена у односу на висину прибављена имовинске користи или нанете штете извршењем кривичног дела. У првом, тежем облику тај износ треба да пређе 450.000 динара, а у другом 1.500.000 динара.

²⁶ Закон о јавном здрављу, *Сл. гласник РС*, бр. 15/16.

²⁷ Стојановић, З., и други, (2017). Приручник за сузбијање привредног криминалитета и корупције, Канцеларија за међународну помоћ, усавршавање и професионалну обуку у правосуђу, Београд, стр. 45.

²⁸ Чејовић, Б., Кулић, М., *op. cit.* стр. 215.

У ранијем законском опису овог кривичног дела била је прописана и новчана казна која је у новом решењу изостављена иако је кривично дело систематизовано у глави 22 које обухвата кривична дела против привреде.²⁹

Наиме, ново одређење овог кривичног дела је традиционално јер има елементе који су слични елементима истог кривичног дела које је постојало у КЗ Краљевине Југославије из 1929-те године под називом осигурањичка превара. Наиме, члан 340 овог КЗ је прописао да кривично дело преваре у осигурању чини лице које у намери да добије осигурану своту сакрије, оштети, или уништи осигурану ствар, потопи или разбије брод, или било које саобраћајно средство које је осигурано.³⁰

Иако је назив остао исти, нови законски опис кривичног дела превара у осигурању указује да ова инкриминација обухвата сасвим другачију криминалну зону. Наиме, према новом решењу, да би се ово кривично дело сматрало свршеним није неопходно да лице које га врши својим радњама доведе у заблуду осигуравајуће друштво како би од њега наплатило осигурану своту. Такође, није неопходно ни оштећење своје или туђе имовине са циљем наплате те имовине.

Законом о осигурању³¹ су прописана још два кривична дела која могу бити у вези са овим кривичним делом. Та кривична дела се могу извршити давањем лажног мишљења, састављањем лажног извештаја, или сачињавањем лажне процене при утврђивању процене ризика, а могу их извршити ревизори, акутари, одговорно лице у друштву за осигурање или друштво за посредовање у осигурању, друштво за заступање у осигурању као и заступник у осигурању. Радње извршења ових кривичних дела се разликују од радњи извршења кривичног дела превара у осигурању па се ова кривична дела лако могу разграничити.³²

Најучесталији појавни облици превара у осигурању

Упоредо са настанком осигурања и друштва за осигурање настају и преваре у осигурању, а са развојем технологије напредује и *modus operandi* превара у осигурању. Проблеми превара у осигурању се јављају свакодневно. На почетку њиховог јављања није им посвећена велика пажња. Међутим, данас су оне постала глобална појава која наноси огромну штету на само осигуравачима већ друштву у целини.

Превару у осигурању може извршити свако лице почевши од одних којима се стицајем околности указала таква прилика, па све до професионалаца који се њима баве као уносним послом. Преваре у осигурању се врше тако што

²⁹ Тошић, И., *op. cit.* стр. 275.

³⁰ Коларић, Д., (2017). Поглед на Закон о изменама и допунама кривичног законика, у Привредна кривична дела, уредници: Ивана Стевановић и Владимир Чоловић, Институт за криминолошка и социолошка истраживања и Институт за упоредно право, Београд, стр. 41.

³¹ Закон о осигурању, *Сл. гласник РС*, бр. 15/16, чл. 257 и 258.

³² Стојановић, З., и други, *op. cit.* стр. 46.

осигураник пријављује осигуравајућем друштву штетни догађај који се није догодио или се догодио али са много мањим последицама од пријављених.³³

Појавни облици превара у осигурању су различити, али оно што је свима заједничко је уговорена полиса осигурања. Осигуравајућа друштва су усвојила систематику животних и неживотних осигурања.³⁴ Животно осигурање је вид осигурања код кога се осигурава живот или здравље. Преваре које се у овом сегменту осигурања догађају односе се на случајеве смрти, несрећног случаја, повреда и слично. Неживотна осигурања су сва она осигурања која нису животна. У оквиру овог облика најчешће преваре су могуће у случајевима осигурања од последица незгоде, путног осигурања, осигурања моторних возила, осигурања имовине и слично.

Најбројније преваре у осигурању односе се на преваре у осигурању моторних возила. Осигурање од аутоодговорности штити осигураника од финансијских губитака за случај крађе аутомобила или саобраћајне незгоде (оштећења аутомобила). Преваре из ове области се деле на преваре које се догађају приликом преузимања возила у осигурање и преваре до којих долази приликом ликвидације и наплате штете³⁵

Преваре које се догађају приликом преузимања возила у осигурање се односе не преваре приликом обавезног осигурања од аутоодговорности и приликом преузимања возила у „каска“ осигурање. Преваре се врше уписивањем у полисе података за возила ниже категорије, осигурање возила која су већ претрпела саобраћајну незгоду, осигурање возила које припада другом лицу, антидатирање полиса и слично.

Приликом ликвидације возила и наплате штете преваре се врше инсценирањем саобраћајних незгода, договарањем саобраћајне незгоде, спровођењем незгоде, пријављивањем фиктивних незгода и слично. Код договорених саобраћајних незгода учесници се договарају око места догађаја, оштећења која су настала, начина на који је незгода настала... Инсцеране саобраћајне незгоде се дешавају када учесници договорено инсценирају незгоду при чему је макар једно возило оштећено.³⁶

Један од најбезобзирнијих видова преваре ове врсте је пријављивање фиктивне саобраћајне незгоде. Код ње се лажира документација, подносе фалсификовани рачуни и лажна медицинска документација и слично.

Преваре у осигурању се веома често врше и у области осигурања живота и непокретне имовине. Оне се најчешће врше у време закључења уговора уписивањем нетачних података који представљају релевантне елементе за закључивање уговора, а односе се како на податке о уговорним странама тако и

³³ Божић, В., (2017). Казненоправни аспекти пријевара и злоупотреба у осигурању као облик незнатног и организираног криминалитета, *Зборник Правног факултета у Подгорици*, вол. 43, број 43,, стр. 301.

³⁴ Ibid. стр. 302-303.

³⁵ Петровић, З., (2003). Преваре у осигурању моторних возила, Преваре у осигурању, Глосаријум, Београд, стр. 247-248.

³⁶ Јашаревић, О., op. cit. стр. 79-80.

на податке о почетку осигурања, трајање осигурања, осигураној своти, премији осигурања, начину плаћања премије и њеној висини.³⁷

У нашој земљи преваре у осигурању су најизраженије у домену осигурања од аутоодговорности.³⁸ Најчешће преваре су: лажно приказивање оштећење возила у саобраћајној незгоди која се није догодила, намерно изазивање незгоде да би се наплатила штета, пријављивање крађе возила које је продато, покушај наплате штете за преминула лица, повећање реално настале штете, преваре које се односе на повреде тела и претрпљен страх, подметање пожара у пословним просторима и објектима који се не могу легализовати.

Закључак

С обзиром да се преварама у осигурању наноси огромна штета не само осигуравајућим друштвима већ и привреди и друштву у целини неизоставна је правремена и одговарајућа реакција на њих. Реакција треба да обухвати, поред мера које се предузимају када су се оне већ десиле и мере које превенирају њихову појаву. За спровођење тих мера неопходна је сарадња осигуравајућих друштава и државних органа на националном и глобалном нивоу.

Превенција превара у осигурању, као веома значајан облик њеног сузбијања, је активност којој се у последње време посвећује велика пажња. Она се односи на подизање свести о опасностима од превара у осигурању, како код запослених у друштвима за осигурање тако и код грађана. Ово је нарочито важно из разлога што се овај облик криминалитета у јавности не перципира као значајан, а штета коју он наноси схвата се као штета којом се умањује профит осигуравајућих друштава. Подизање свести је могуће на различите начине: медијским кампањама, организовањем стручних скупова на којима би се размењивала искуства из ове области, објављивањем научних истраживања и слично.

Велику улогу у борби за сузбијање превара у осигурању има и њихова правремена детекција. У том смислу неопходна је обука свих експерата ангажованих у борби против ових деликата (полицијских службеника, судија, адвоката, вештака).

У савременим условима преваре у осигурању немају само одлике багателног криминалитета. Све је већи број лица који се овим активностима баве у оквиру криминалних организација што повећава њихову друштвену опасност. Веома је честа и повезаност овог кривичног дела са коруптивним кривичним делима, јер су за њихово вршење најчешће неопходна лажна лекарска уверење, лажно мишљење вештака, лажни рачуни о поправкама возила, лажни извештаји о саобраћајној незгоди, итд. Све ове лажне исправе се могу прибавити вршењем других кривичних дела као што су примање мита, давање мита, злоупотреба службеног положаја, фалсификовањем исправе и слично...

³⁷ Радовић, З., Петровић, Т., (2003). Преваре и осигурање живота, Преваре у осигурања, Глосариум, Београд, стр. 117.

³⁸ Центар, осигурање, преузето са: www.centarzaosiguranje.com/dobro-je-znati-prevare-u-osiguranju (22.12.2018).

Литература:

1. Božić, V., (2017). Kaznenopravni aspekti prijevera i zlouporaba u osiguranju kao oblik neznatnog i organiziranog kriminaliteta, *Zbornik Pravnog fakulteta u Podgorica*, vol. 43, broj 43, str. 300-320.
2. Dožić, N., (2014). Pojam prevare u osiguranju, u: *Osiguranje naknada štete i parnični postupak*, XVII Međunarodni naučni skup, urednici Zdravko Petrović, Nataša Mrvić-Petrović, Udruženje za odštetno pravo, Institut za uporedno pravo i Pravosudna akademija, Intermex, Beograd, str. 60-76.
3. Dragojlović, J., Isidora M., (2018). Krivična dela davanja i primanja mita u obavljanju privredne delatnosti, *Kultura polisa*, vol. 15, br. 35, Kultura Polis i Institut za evropske studije, str. 383-392.
4. Zakon o izmenama i dopunama krivičnog zakonika, *Sl. glasnik RS*, br. 94/16.
5. Zakon o javnom zdravlju, *Sl. glasnik RS*, br. 15/16.
6. Zakon o obligacionim odnosima, *Sl. list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, *Sl. list SRJ*, br. 31/93 i *Sl. list SCG*, br. 1/03 - Ustavna povelja.
7. Zakon o osiguranju, *Sl. glasnik RS*, br. 15/16.
8. Jašarević, O., (2010). Krivičnopravna i saobraćajno-kriminološki aspekti prevara u osiguranju, *Univerzitetska hronika*, vol. 3, br. 3, Univerzitet u Travniku, str. 77-82.
9. Kolarić, D., (2017). Pogled na Zakon o izmenama i dopunama krivičnog zakonika, u *Privredna krivična dela*, urednici: Ivana Stevanović i Vladimir Čolović, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Institut za uporedno pravo, Beograd, str. 35-46.
10. Krivični zakonik Kraljevine Jugoslavije, *Sl. novine*, br. 33- XVI.
11. Krivični zakonik, *Sl. glasnik RS*, br. 85/05, 88/05 - ispr., 107/05 - ispr., 72/09, 111/09.
12. Krivični zakonik, *Sl. glasnik RS*, br. 85/05, 88/05 - ispr., 107/05 - ispr., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14 i 94/16.
13. Pak, J., (2011). Pravo osiguranja, Univerzitet Singidunum, Beograd.
14. Petrović, Z., (2003). Prevare u osiguranju motornih vozila, Prevare u osiguranju, Glosarium, Beograd.
15. Petrović, S., Stojanović, M., (2012). Prevare u osiguranju, *Tokovi osiguranja*, vol. 1, broj 1, Beograd, str. 50-74.
16. Radović, Z., Petrović, T., (2003). Prevare i osiguranje života, Prevare u osiguranja, Glosarium, Beograd.
17. Stojanović, Z., (2012). Komentar Krivičnog zakonika, Službeni glasnik, Beograd.
18. Stojanović, Z., i drugi, (2017). Priručnik za suzbijanje privrednog kriminaliteta i korupcije, Kancelarija za međunarodnu pomoć, usavršavanje i profesionalnu obuku u pavošću, Beograd.
19. Tošić, I., (2017). Prevara u osiguranju i njene vrste, u *Privredna krivična dela*, urednici: Ivana Stevanović i Vladimir Čolović, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Institut za uporedno pravo, Beograd, str. 269-282.
20. Čorović, E., (2013). Prevara u osiguranju u KZ Srbije sa predlogom *De lege ferenda*, u *Nova rešenja u kaznenom zakonodavstvu Srbije i njihova praktična primena*, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Intermex, Zlatibor, str. 449-469.
21. Centar, osiguranje, preuzeto sa: www.centarzaosiguranje.com/dobro-je-znati-prevare-u-osiguranju (22.12.2018).
22. Čejović, B., Kulić, M., (2014). Krivično pravo, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad.

THE CRIMINAL ACT OF FRAUD IN INSURANCE

Summary: The more frequent occurrence of fraud in the field of insurance and their great material and other consequences have caused the need for society's reaction to them. Thus, the incrimination of fraud behavior in the insurance sector has become an integral part of the criminal legislation of a large number of countries. In our criminal law, the criminal act of insurance fraud was introduced by the Law on Changes and Amendments of the Criminal Code from 2009. However, this legal solution was not adequate, and the Law on Changes and Amendments of the Criminal Code from 2016 completely changed the legal formulation of this criminal offense. Insurance fraud is classified into criminal offenses against the economy and includes all fraudulent behavior aimed at collecting insured sums from an insurer. The specificity of these behaviors justifies the imposition of this incrimination, because it would be difficult to fall under the "classical" criminal offense of fraud. The author will point out the specifics and basic features of the crime of insolvency insurance, and then make a review of the most common forms of insurance fraud.

Key words: Criminal Code, insurance, fraud, insurance fraud